

Στην εφημερίδα ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ στις 23.7.2016 στο ένθετο ΤΕΧΝΕΣ δημοσιεύτηκε το παρακάτω άρθρο “«Σαμπάτ Σαλόμ», στοχασμός και ανάπαυση” για τα έθιμα του Σαμπάτ.

Το μεγάλο τραπέζι για το γιορτινό Σαμπάτ ήταν στρωμένο από νωρίς στο Αγιολί Σεφαράντ. Η Ρετζίνα, που επιβλέπει τους κανόνες της εβραϊκής κουζίνας κόσερ, έριχνε μια τελευταία ματιά όταν άρχισαν να καταφθάνουν οι πρώτοι συνδαιτυμόνες, πεζή από τη συναγωγή μετά την προσευχή του Σαββάτου. Το πανέρι με τα παραδοσιακά ψωμάκια χαλότ (χαλά ενικός) ήταν σκεπασμένα με τον χρυσοκέντητο χαιρετισμό «Σαμπάτ Σαλόμ» (Σάββατο με ειρήνη) και οι κανάτες γεμάτες με νερό για την ευλογία στον Κύριο που «καθαγιάσε με τα παραγγέλματά του και έδωσε την εντολή του καθαρισμού των χεριών».

Ο ραββίνος Ααρόν Ισραέλ της Ισραηλιτικής Κοινότητας Θεσσαλονίκης ζητούσε την κατανόησή μας για την αυστηρή τήρηση της εβραϊκής παράδοσης που θέλει το Σάββατο αποχή από πάσης φύσεως εργασία. Ακόμα και από τη φωτογράφιση! Αφήσαμε στην άκρη φωτογραφική μηχανή, στυλό, κινητά, και με ένα τσάι πιάσαμε τη συζήτηση για τους συμβολισμούς του τελετουργικού γεύματος πριν αφεθούμε στις γεύσεις της εβραϊκής κουζίνας, στις προσευχές και στα παραδοσιακά σεφαραδίτικα τραγούδια που συνοδεύουν κάθε εορταστικό γεύμα.

Το Σάββατο είναι ημέρα στοχασμού, αφιερωμένη στην ανάπαυση, στην οικογένεια, στο φαγητό. «Δεν εργαζόμαστε, δεν δημιουργούμε, δεν καταναλώνουμε ενέργεια. Δεν ψωνίζουμε, δεν ταξιδεύουμε, δεν οδηγούμε, δεν χρησιμοποιούμε μηχανήματα, τηλέφωνα, υπολογιστές. Δεν μιλάμε καν για δουλειές. Αποφεύγουμε ακόμη και την αναφορά της λέξης “χρήμα”. Κι αν παρεμπιπτόντως πέσει η κουβέντα μας σ’ αυτήν, την αντικαθιστούμε με άλλη. Για παράδειγμα, αν με ρωτήσεις πόσο αγόρασες την μπλούζα σου, θα σου απαντήσω 40 πορτοκάλια», έλεγε μεταξύ σοβαρού και αστείου ο ραββίνος-οικοδεσπότης του Σαμπάτ (κάθε Σάββατο) στον μοναδικό δημόσιο χώρο εστίασης που σερβίρει εβραϊκή κουζίνα στη Θεσσαλονίκη, καλύπτοντας το κενό της διατροφικής συνήθειας (κόσερ) χιλιάδων Εβραίων που επισκέπτονται τα τελευταία χρόνια την αποκαλούμενη «μητέρα του Ισραήλ».

Η Παρασκευή, μας έλεγε ο ραββίνος, είναι εβραϊκή λέξη. Σημαίνει παρασκευάζω-προετοιμάζω. Τη λογική της προετοιμασίας έχει και το γιορτινό Σαμπάτ. Ολα πρέπει να είναι έτοιμα ως τη δύση του ηλίου της Παρασκευής, ώρα έναρξης του Σαββάτου. Τα ψωμάκια συμβολίζουν το «μάννα εξ ουρανού», που έπεφτε στους περιπλανώμενους στην έρημο Εβραίους, σε διπλή μερίδα την Παρασκευή για την αργία της επόμενης ημέρας. Τη λογική της αποχής από την εργασία έχει και το μενού του γεύματος. Το γνωστό εβραϊκό χαμίν (χαμ=ζεστό), που περιλαμβάνει ολόκληρες πατάτες, κρέας (μοσχάρι, αρνί) ή κοτόπουλο σιτάρι, ρύζι, φασόλια, κρεμμύδια και αυγά (τα γνωστά χαμινάδος της Θεσσαλονίκης), έτοιμο από την προηγούμενη ημέρα, διατηρείται ζεστό ως την ώρα του γεύματος σε θερμοαντικέες πλάκες.

Κόκκινο γλυκό κρασί συνοδεύει την πρώτη ευλογία (κιντούς) του γεύματος. Ακολουθεί το πλύσιμο των χεριών πριν από την αυτοσυγκέντρωση που επιβάλλει η προσευχή του ψωμιού, για να μοιραστεί χέρι με χέρι από τον ραββίνο στους συνδαιτυμόνες. Σεφαραδίτικα τραγούδια της Θεσσαλονίκης (και σε οπερατικές διασκευές από τη σοπράνο Τότα Κυριαζικίδου), ανάμεσα στα ορεκτικά (φάβα, πιπεριές Φλωρίνης, σαλάτες) και στο κυρίως πιάτο (χαμίν), αποθεώνουν τη γιορτινή ατμόσφαιρα. «Οποιος τηρήσει το Σαμπάτ» (κι εσμέρα Σαμπάτ) σε μελωδία του «Αντίο αγαπημένη» (Adio Querida), «Σας όρκισα» (Ισμπάτι ετχέμ) - από το Ασμα Ασμάτων, «Είμαι ανάξιος» (Κατόντι), «Το ψωμί που φάγαμε» (Τσουρ μι σελό αχάλνου) με στίχους μεταξύ νοσταλγίας, ικεσίας, ευχαριστίας, τραγουδούν όλοι χτυπώντας ρυθμικά τα χέρια στο τραπέζι. Η Νόα και ο Κιλ Μόντι, ένα ζευγάρι συνταξιούχων δασκάλων από το Ισραήλ, δείχνουν να το απολαμβάνουν. Είναι το τρίτο τους ταξίδι στη Θεσσαλονίκη μέσα σε οκτώ μήνες. Αυτή τη φορά ήρθαν για να επισκεφθούν την ανακαινισμένη συναγωγή.

Στο Ισραήλ, κάθε Σάββατο τα πάντα είναι κλειστά. Μεγάλο ποσοστό θρησκευομένων τηρεί το Σαμπάτ και όλοι σχεδόν τους κανόνες κόσερ (ειδική σφαγή με κοφτερά μαχαίρια για να μην υποφέρουν τα ζώα και ειδική επεξεργασία με αλάτι) σύμφωνα με τους οποίους, όπως εξηγεί ο Ιβο Βαρσάνο, απαγορεύονται το χοιρινό και το κυνήγι, επιτρέπονται το αρνί, το μοσχάρι, το κατσίκι, το κοτόπουλο και τα ψάρια (όσα έχουν λέπια και πτερύγια).

Οι Εβραίοι της Θεσσαλονίκης κρατούσαν πιστά τις παραδόσεις ως το Ολοκαύτωμα. Το συναίσθημα του φόβου από τους διωγμούς και την εξόντωση, μετά την επιστροφή, έσβησε συνήθειες. «Γεννήθηκα και έζησα στη Χάιφα», μας έλεγε ο ραββίνος. «Ένα μέρος του πληθυσμού της προέρχεται από τη Θεσσαλονίκη. Είχαν μεταναστεύσει εκεί το 1938 όταν ο δήμαρχος ζήτησε εργάτες για να κατασκευάσουν το λιμάνι. Το Ολοκαύτωμα τους βρήκε εκεί. Σώθηκαν και ως τις μέρες μας διατηρούν συνήθειες και τραγούδια από τη ζωή τους στη Θεσσαλονίκη».

Πηγή: Εφημερίδα [ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ, 23.7.2016](#)